

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN
VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

9.2024

Ilmiy-nazariy, metodik jurnal
2001-yildan nashr qilina boshlagan

Urganch – 2024

–o‘z yashash hududidagi qo‘riqlanadigan, muhofaza etiladigan tabiiy obyektlar haqida ma‘lumotlarga ega bo‘lish va qushlar, o‘simlik va hayvon turlari, respublika ahamiyatidagi tarixiy obyektlar haqida yetarli darajada bilish zarur bo‘ladi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchisining ekologik tarbiyasi uchun zamin yaratadigan boshlang‘ich ekologik bilimlarni aniqlash uchun savollar o‘qituvchi tomondan ijodiy yondashuv asosida tuzilishi mumkin.

Ekologik tarbiya tushunchasining pedagogik aspektida mazkur tushunchaning strukturaviy elementlaridan navbatdagisi boshlang‘ich ekologik bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llay bilish mahoratining shakllanganligidan iborat. Bu bolaning ma‘lum bir lokal ekologik muammoning kelib chiqish sabablarini o‘z tasavvurlari doirasida tahlil etishi va mazkur muammoni bartaraf etish borasida shaxsan o‘zi nimalar qila olishini tasavvur qilishidan iborat. Masalan, bolaga kimyoviy plastmassa asosida ishlatiladigan kundalik buyumlardan foydalanish tartibini jonli hayotiy manzara orqali tushuntirish mumkin. Bunda plastmassa mahsulotlaridan tayyorlangan mahsulotlarning hech qachon hech qanday tabiiy ta’sirlarga (buzilish, yemirilish, so‘kilishi, titilish, erish, eroziya, korroziya va hokazo) uchramasligini, binobarin, bitta mahalla miqyosida bir kunda ishlatiladigan bunday kundalik buyumlar (misol uchun) 3000 donani tashkil etishini, ularni duch kelgan joyga tashlash oqibatini tasavvur qilishga o‘rgatish orqali bolaning mazkur vaziyatda o‘z boshlang‘ich ekologik bilimlaridan foydalanib, qanday yo‘l tutishini hayotiy sinovdan o‘tkazish mumkin bo‘ladi. Biz buni lo‘ndalik uchun “ekologik xatti-harakat” deb nomlaymiz va u qaysi vaziyatlarda boshlang‘ich ekologik bilimlarning hosilasi o‘laroq, namoyon bo‘lishini tadqiq etishga harakat qilamiz. Bolaning ekologik xatti-harakatlari ongli va instiktiv ravishda namoyon bo‘lishi mumkin.

Xulosa. Bolaning muayyan vaziyatlarda ekologik xatti-harakatlarni ongli ravishda sodir etishi uning boshlang‘ich ekologik bilimlarga ega ekanligini, o‘zlashtirgan bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo‘llay bilish mahoratini o‘rganganligini anglatadi. Oddiy hayotiy vaziyatni ko‘z oldimizga keltiramiz: ko‘chadan umumfoydalanish maqsadlariga o‘rnatilgan suv ta‘minlash krani ochiq holda oqib turgan vaziyatda ekologik bilimga ega bo‘lgan (ya‘ni, ushbu suv ta‘minlash nuqtasidan behuda oqib ketayotgan suvning tuganmas ne‘mat emasligini, muayyan vaqt kesimi oralig‘ida qancha suv befoyda isrof bo‘lishini ongli ravishda tushungan) bola uni yopib ketadi. Bu xatti-harakatni instiktiv ravishda amalga oshirgan bola (suvning zaxirasi tuganmas emasligi haqida ma‘lumotni bilmasligi, ma‘lum vaqt kesimi oralig‘ida qancha suv oqib ketib, behuda isrof bo‘lishi haqida tushunchaga ega bo‘lmasligi mumkin) o‘z ichki sezgi va emotsiyalariga bo‘ysunadi hamda “Suvning uvol ekanligi”, “Behuda isrofga yo‘l qo‘yish odobdan emas”ligi haqidagi qadriyatlarga amal qiladi. Ekologik xatti-harakatni instiktiv tarzda amalga oshirgan bola ekologik tarbiya tushunchasining ijtimoiy-psixologik aspektida tarkib hosil qiluvchi komponentlarni namoyon qiladi. Biz mazkur komponentlarga keyingi o‘rinlarda batafsil to‘xtalib o‘tamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Шайх Мухаммад Содик Мухаммад Юсуф. Тошкент, «Хилол-нашр», 1991.
2. Одум Ю. Экология. В 2 т, М., “Мир”, 1986.
3. Пианка Эрик. Эволюционная экология. М., “Мир”, 1981, 399 с.
4. Карпенков С. Х. Экология. Учебник для вузов. Кн. 2, М., Берлин, “Директ-Медиа”, 2017, с. 6.
5. Ахатов А. Г. Экология и международное право. Экологий & Интернационал Лав. М., АСТ-ПРЕСС, 1996, 512 с.

Yusupov Muxtorbek Roximovich (Chirchiq davlat pedagogika universiteti o‘qituvchisi) BO‘LAJAK MATEMATIKA FANI O‘QITUVCHILARIDA TAYANCH MA‘NAVIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo‘lajak pedagoglarda tayanch ma‘naviy kompetensiyalarni rivojlantirishda pedagogik-psixologik fanlarning aksiologik imkoniyatlaridan foydalanish yo‘llari nazariy tahlil qilib o‘tilgan.

Аннотация. В данной статье теоретически проанализированы пути использования аксиологических возможностей педагогико-психологических наук в развитии базовых духовных компетенций у будущих педагогов.

Annotation. In this article, the ways of using the axiological possibilities of pedagogical-psychological sciences in the development of basic spiritual competencies in future pedagogues have been theoretically analyzed.

Kalit so‘zlar: tarbiya, ma‘naviyat, qadriyat, aksiologiya, umuminsoniy, milliy, ijtimoiy me‘yorlar, shaxsiy rivojlanish va boshqalar.

Ключевые слова: образование, духовность, ценность, аксиология, общечеловеческие, национальные, социальные стандарты, развитие личности и др.

Key words: education, spirituality, value, axiology, universal, national, social standards, personal development, etc.

Kirish. Globallashuv jarayonlari tobora kengayib va chuqurlashib borayotgan hozirgi davrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 19-sentabrda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining 72-sessiyasidagi nutqida butun jahondagi 2 milliarddan ortiq yosh avlod vakillarining insoniyat taraqqiyotida muhim o'ringa ega bo'layotgani va yoshlar omilining alohida e'tiborni talab qilayotgani haqidagi fikri nihoyatda muhim ahamiyatga ega. Yurtboshimizning ushbu anjumandagi "Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo'lib kamolga yetishi bilan bog'liq. Shu munosabat bilan, odamlar, birinchi navbatda, yoshlarning ong-u tafakkurini ma'rifat asosida shakllantirish va tarbiyalash eng muhim vazifadir" [3], degan xulosasi esa BMTga a'zo barcha mamlakatlar vakillarining diqqatini o'ziga qaratgani bejiz emas.

Adabiyotlar tahlili. So'nggi yillarda ta'lim tizimi, shu jumladan, oliy ta'lim muassasalarida o'quv-tarbiya jarayonlarini tashkil etishning huquqiy asoslarini takomillashtirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining yangi tahrirdagi "Ta'lim to'g'risida"gi qonunida ta'lim sohasidagi davlat siyosatining asosiy prinsiplari sifatida ta'lim sohasida kamsitishlarga yo'l qo'yilmasligi, ta'lim olishga doir teng imkoniyatlarning ta'minlanishi, ta'lim va tarbiyaga milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarining singdirilganligi, ta'lim va tarbiyaning insonparvarlik, demokratik xususiyati kabilar belgilab berilgan (1).

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 14-avgustdagi PQ-3907-sonli "Yoshlarni ma'naviy-axloqiy va jismoniy barkamol etib tarbiyalash, ularga ta'lim-tarbiya berish tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorida "Pedagog xodimlarning qadr-qimmatini va nufuzini oshirish, ularning moddiy-ma'naviy va ijtimoiy himoyasini kuchaytirish", bugungi islohotlarning mohiyatini yoritishga qaratilgan tizimli ishlarni tashkil etish masalalari alohida e'tirof etilganligida ko'ramiz (2).

Ushbu muammoning ijobiy yechimini topish bo'yicha S.Nishonova, N.Norqulova, Sh.Olimov, D.Ro'ziyeva, Z.Saliyeva, S.Sanayeva, Sh.Taylakova, Sh.Taylanova V.Baydenko, A.Belyayeva, S.Zilberman, V.Ignatovalarning tadqiqotlarida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash, talabalarida ma'rifatparvarlik fazilatini rivojlantirish, pedagogik fanlarni o'qitish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik madaniyatni shakllantirish, jamiyatda ma'naviy-axloqiy muhit barqarorligini ta'minlash, "Pedagogika" kursi misolida bo'lajak o'qituvchi shaxsini yaxlit rivojlantirish, milliy ma'naviy meros asosida universitet talabalarida xulq-odob fazilatlarini tarbiyalash, kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash bo'yicha olib borilgan izlanishlari to'g'ri keladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilab berilgan vazifalarni muayyan darajada hal etish hamda masalaning dolzarbligini asoslash uchun mavzu bilan bog'liq holda, mazkur maqolada, dastlab, "aksiologiya", "qadriyat" va "qadriyatlar tizimi" tushunchalarining mohiyatiga e'tibor qaratilib, so'ngra, pedagogik-psixologik fanlarning aksiologik imkoniyatlari yoritib berildi.

Aksiologiya – qadriyatlar haqidagi fan bo'lib, olam va insonga qadriyatli munosabatni tarkib topirish yo'llarini o'rganadi.

Pedagogika fanida qadriyatlarni ta'limiy-tarbiyaviy imkoniyatlarini tadqiq etuvchi alohida fan sohasi – pedagogik aksiologiya mavjud bo'lib, so'nggi yillarda mazkur yo'nalishda alohida ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

"Mustaqillik izohli ilmiy-ommabop lug'at"da "Qadriyatlar – jamiyatda kishilar o'rtasida obro'ga, e'tiborga, hurmatga, nufuzga, ahamiyatga ega kishilar, munosabatlar, holatlar, moddiy narsalar va ma'naviy boyliklar majmuasi", degan ta'rif berilgan.

"Ma'naviyat: asosiy tushunchalar" izohli lug'ati"da: "Qadriyat inson va jamiyat ma'naviyatining tarkibiy qismi, olamdagi voqealar, hodisalar, jarayonlar, holatlar, sifatlar, talab va tartiblarning qadriini ifodalash uchun ishlatiladigan tushuncha deb talqin etilgan [5].

"Tarbiya" ensiklopediyasida: "Qadriyat – voqelikdagi muayyan hodisalarning umuminsoniy, ijtimoiy-axloqiy, madaniy-ma'naviy ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llanadigan tushuncha", deb ta'rif berilgan.

Respublikamizda pedagogik aksiologiya fanidan o'quv qo'llanma yozishni boshlab bergan olim B.X.Xodjayev pedagogik nuqtayi nazardan qadriyat tushunchasining quyidagi o'ziga xos jihatlarini aniqlashtirgan: "Qadriyat tushunchasining kelib chiqishi shuni ko'rsatadiki, unda uch asosiy belgi birlashadi: narsa va hodisalarni baholashga doir insonning amaliy hamda emotsional munosabatini ta'riflash; insonning psixologik tavsifini aniqlovchi axloqiy kategoriyalarni tavsif etish; insonlar orasidagi munosabatlarni

xarakterlovchi ijtimoiy hodisalarni ta’riflash. “Qadriyat” tushunchasining rivoji shartli ravishda qadriyat-larning turli ko’rinish (iqtisodiy, psixologik, axloqiy, estetik, bilishga oid, ijtimoiy)larini ajratib ko’rsatish, inson tabiati, uning bilishga intilish mexanizmlarini anglab etish, bilish faoliyatining harakatlantiruvchi kuchlarini aniqlashga imkon beradi”.

Tahlil va natijalar. Falsafiy va pedagogik-psixologik adabiyotlar tahlili “qadriyat” tushunchasini talqin etishda xilma-xil yondashuvlar mavjudligini ko’rsatdi. Falsafiy nuqtai nazardan qadriyat – inson tomonidan baholanadigan keng ommalashgan subyektiv obraz yoki tasavvurlar sifatida idrok etilsa, sotsiologik yondashuvda qadriyat inson hayotiy faoliyatini tashkil etuvchi ijtimoiy me’yorlar, uning xulq-atvori bilan mustahkam aloqadorlikda talqin etiladi, psixologiya mazkur tushunchani shaxsning qiziqishlari, ehtiyojlari bilan bog’liqlikda ifoda etadi. Pedagogikada qadriyat tushunchasi insonning har tomonlama uyg’un rivojlantirishga yo’naltirilgan individual hayotiy tajribasi, dunyo haqidagi bilimlari asosida yuzaga keluvchi olamga shaxsiy munosabatini aks ettiradi.

Milliy va xorijiy tajriba tahlili “qadriyatlar tizimi” masalasi falsafiy nuqtayi nazardan aniqroq yoritib berilganligini ko’rsatdi. Faylasuf olim Q.Nazarov ta’kidlaganidek, jamiyat taraqqiyotining muayyan davrida uning ijtimoiy tuzilishi mutanosiblikka ega bo’ladi va uning bu davriga qadriyatlarining ham nisbatan barqaror va o’zaro mutanosib umumiy tizimlari mos keladi. Bu barqarorlik va mutanosiblik qadriyat tizimlari o’rtasidagi munosabatlarga ham xos bo’lganidan, bir davrda mavjud bo’lgan qadriyat tizimlaridan boshqa davrlarda mavjud bo’lgan qadriyatlar tizimini ajratish, ular o’rtasidagi farq va tafovutlarni o’rganish mumkin [6].

Sh.Taylanova o’zining “Pedagogika oliy ta’lim muassasasi talabalarida qadriyatlar tizimini shakllantirish (“Pedagogika tarixi” fani misolida”) deb nomlangan tadqiqot ishida “Qadriyatlar tizimi asrlar davomida shakllangan tabiat, jamiyat va madaniyatda aks etgan voqelikka ongli munosabat natijasida yuzaga keluvchi qarashlar yig’indisidir”, deb ta’kidlab o’tgan. Mazkur ta’rifdagi “qarashlar yig’indisi” tushunchasi, ehtimol, “Pedagogika tarixi” fanini o’qitish bilan bog’liqlikda to’g’ri aniqlashtirilgan bo’lishi mumkin, biroq qadriyatlar tizimi qadriyat shakllari majmuyini o’zida ifoda etishi, ayni haqiqatdir.

Xulosa va takliflar. Pedagogik ta’limni rivojlantirishning zamonaviy bosqichida ta’lim oluvchi shaxsiga yo’nalganlik, insonni jamiyatda oliy qadriyat sifatida e’tirof etish ijtimoiy sohaning eng muhim va keng ko’lamli yo’nalishlaridan biridir. Ta’limni insonparvarlashtirish g’oyasi pedagogikada aksiologik yondashuvning keng tatbiq etilishi natijasidir.

Yuqorida ko’rib chiqilgan umumiy aksiologiyaning kategorial apparati pedagogik faoliyatning o’ziga xosligi, uning ijtimoiy roli va shaxsni rivojlantirishdagi imkoniyatlarini aniqlashtirishga xizmat qiladigan pedagogik aksiologiyaga e’tibor qaratishga imkon beradi. B.X.Xodjayev ta’kidlab o’tganidek, pedagogik aksiologiya ta’limiy qadriyatlar (ularning tabiat va aloqadorligi) haqidagi fan sifatida quyidagi funksiyalarni bajaradi:

◆mazmun-mohiyat bilan aloqador (ta’lim mazmuni va tashkiliy jihatlarini birlashtirganligi sababli, intellektual tashabbusni rag’batlantiradi) – fikriy jarayon, obyektни aktuallashtirish, aniq dalil va isbotlarni belgilash, axborotni tanqidiy mushohada etish, ma’no-mazmunini tushunish, shaxsiy fikrning o’sishi;

◆baholovchi – pedagogik jarayon ishtirokchilarida borliq va ma’naviy hodisalarni adekvat baholashni rivojlantirishni aks ettiradi;

◆yo’naltirish funksiyasi – “qadriyatlar ierarxiyasi”ning ma’lum parametrlari asosida shaxsiy, kasbiy tavsifning muhim qoidalarini aniqlash imkoniyatlari bilan bog’liq;

◆me’yoriy (normativ) – pedagog va tarbiyachining aksiosferasining tarkibiy qismlari, o’zida qadriyat tarzini aks ettiruvchi ularning o’zaro munosabatlari tizimini “qonuniylashtiradi”;

◆boshqaruvga doir – insonparvar mazmunga ega milliy va umuminsoniy qadriyatlar oqimidagi tizim subyektlari, ta’lim tizimi rivojlanishini yo’naltiradi, ta’lim sohasidagi o’zaro zaruriy harakatni hosil qiladi, nazorat – madaniy-tarixiylik kontekstida qadriyatning rivoji, shaxsda qadriyatga yo’nalganlikni shakllantirish imkonini beradi [10].

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонуни (23.09.2020). Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. 24.09.2020, 03/20/637/1313-сон.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 14 августдаги ПК-3907-сонли “Ёшларни маънавий-ахлоқий ва жисмоний баркамол этиб тарбиялаш, уларга таълим-тарбия бериш тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси. 15.08.2018, 07/18/3907/1706-сон; 14.12.2019. 06/19/5894/4161-сон.

3. Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеяси 72-сессиясида сўзлаган нутқи. “Халқ сўзи”, 2017 йил 20 сентябрь.

4. Макаревич М.А. Ценность. Российская социологическая энциклопедия. Под общ. ред. акад РАН Г.В.Осипова. М., НОРМА-ИНФРА-М, 1998, 672 с.

5. Маънавият: асосий тушунчалар изоҳпи луғати. Т., Фафур Фулом номидаги нашриёт-маъбаа ижодий уйи, 2010, 760 бет.
6. Мустақиллик изоҳли илмий-оммабоп луғати (А.Жалолов ва Қ.Хонназаров умумий таҳририда). Т., “Шарқ”, 1998, 320 бет.
7. Подласый И.П. Педагогика: 100 вопросов – 100 ответов. М., ВЛАДОС-пресс, 2004, 368 с.
8. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество. Пер. с англ. М., Политиздат, 1992, 542 с.
9. Тайланова Ш. Педагогика олий таълим муассасаси талабаларида кадриятлар тизимини шакллантириш (“Педагогика тарихи” фани мисолида). Педагогика фанлари номзоди. ... дисс. автореф., Т., 2012, 23 бет.
10. Ходжаев Б. Педагогик аксиология. Ўқув қўлланма, Т., “Fan va texnologiya”, 2012, 165-бет.

Bekimbetova Gulbaxar Risbayevna (Ajiniyoz nomidagi NDPI “Umumiy pedagogika va psixologiya” kafedrasida dotsenti, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori)
DISKURSIV KOMPETENSIYA ASOSIDA TALABALARNING LINGVISTIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

***Annotatsiya.** Maqolada filolog-talabalarning lingvistik kompetensiyalarini takomillashtirishda Diskursiv kompetensiyaning ahamiyati haqida ma’lumotlar berilgan.*

***Аннотация.** В статье представлена информация о значении дискурсивной компетенции в обеспечении лингвистической компетентности студентов-филологов.*

***Annotation.** The article provides information on the importance of discursive competence in ensuring the linguistic competence of philology students.*

***Kalit so‘zlar:** diskursiv kompetensiya, semantik vosita, lingvistik kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, strategik kompetensiya.*

***Ключевые слова:** дискурсивная компетентность, семантический инструментарий, лингвистическая компетентность, коммуникативная компетентность, стратегическая компетентность.*

***Key words:** discursive competence, semantic tools, linguistic competence, communicative competence, strategic competence.*

Diskursiv kompetensiya (og‘zaki yoki yozma nutqni rivojlantirish, gaplarni tuzish qobiliyati kiradi. Buning uchun turli sintaktik va semantik vositalardan foydalanish, boshqa insonning fikrlarini, xabarlarini tushinish qobiliyati) hisoblanadi. Izlanish davomida filolog-talabalarning lingvistik kompetensiyalarini takomillashtirishga yo‘naltiruvchi texnologiyani amaliyotga joriy qilishda metodik ma’lumotlar mazmuni aniqlangan, lingometodik mahsulot tayyorlandi.

Loyihaga asoslangan ta’lim talabalarga teran bilim, shu bilan birga, tanqidiy fikrlash, hamkorlik, ijodiy va yondashuv ko‘nikmalarini rivojlantirishga imkoniyat beradi. PBL, shu jumladan, talabalar va o‘qituvchilar o‘rtasida ijodiy energiyani ochib berishi bilan yetakchi bo‘lib, bu talabalarning faolligini oshirishga va hamma uchun o‘quv natijalarini yaxshilashga olib keldi.¹

Til kompetensiyasi, ko‘pincha, kommunikativ kompetensiya bilan bevosita aloqador holda ko‘rib chiqiladi. Til kompetensiyasidan tashqari, kommunikativ kompetensiyaga quyidagilar kiradi:

◆gaplashish – kommunikatsiyaning eng universal vositasi hisoblanadi. Gaplashish – bu odamning boshqa odam bilan tabiiy til orqali muloqot qilish jarayoni;

◆filolog-talaba lingvistik nutqning asosiy tushunchalarini bilishda nutq usullarini, nutq turlarini, nutq tavsifining tuzilishi, gurunlashish, mulohaza yuritish usullari va boshqalar haqida ko‘nikmalar shakllanishi zarur bo‘ladi;

◆sotsiolingvistik kompetensiya (kommunikativ IKTning sotsiolingvistik kontekstini, muloqot sharoitining farqli xususiyatlarini, atrofdagi insonlarning ijtimoiylik mavqeyini hisobga olish qobiliyati), uni ba’zan pragmatik va illokatsion kompetensiya deb ham ataymiz;

◆ijtimoiy-madaniy kompetensiya (o‘rganilayotgan tilshunoslikning etnomadaniy xususiyatlarini bilish (hududiy, lingvistik-hududiy, madaniy, lingvistik-madaniy va madaniyatlar aro kompetensiyalar), odatdagi hollarda nutq orqali va so‘zsiz xulqlar orqali va bu bilimlarga yarasha amalga oshirish qobiliyati);

◆diskursiv kompetensiya (og‘zaki yoki yozma nutqni rivojlantirish, gaplarni tuzish qobiliyati kiradi. Buning uchun turli sintaktik va semantik vositalardan foydalanish, boshqa insonning fikrlarini, xabarlarini tushinish qobiliyati);

◆strategik kompetensiya har xil kommunikativ muammolarni yechish uchun eng samarador strategiyalarni tanlash va ulardan chiqib ketish qobiliyati hisoblanadi.

¹ Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. М., МГУ, 1998, с. 142.

MUNDARIJA

BUYUK MUTAFAKKIR VA QOMUSIY OLIM ABU RAYHON BERUNIY TAVALLUDINING 1050 YILLIGIGA

Nuraddinova Raviyajan Sultanbayevna. Abu Rayhon Beruniyning ilm-fan taraqqiyotiga qo'shgan hissasi.....3

FIZIKA-MATEMATIKA

Aqmonova Laylo Qurbonboy qizi, Sharipova Shoxista Bekbergan qizi. Yassi kanalda reologik murakkab suyuqlikning tebranma oqimi.....6
Igamqulova Zilola Murodovna, Taylanov Nizom Abdurazzakovich. Matlab-simulink simulyator fotoelektrikcheskoy sistema na osnove dvuxdiodnoy modeli s zatemnennymi solnechnymi elementami.....14
Balg'eva Iroda Ismailovna, Atanazarova Shoira Erkinovna. Ob integririrovaniy nagruzhennogo modifitsirovannogo uravneniya Kortvegega-de Friza otritsatel'nogo porjodka s istochnikom.....16

FALSAFA

Eshnazarova Farida Jo'raqulovna. Innovatsion texnologiya tushunchasining mazmun-mohiyati va ijtimoiy-falsafiy tahlili.....20
Yazdonova Soxiba Kurbanovna. Zamonaviy jamiyatda kibermakoni yuzaga keltiruvchi obyektiv va subyektiv omillar.....23
Maxmudova Aziza Nugmanovna. Bioetikaning fan sifatida rivojlanishi va uning metodologik asoslari.....26
Tajibayev Muxiddin Abdurashidovich. Sinergetik dunyoqarash paradigmasining ijtimoiy-falsafiy va madaniy jihatlari.....30
Butoyev Ilxom Uzokovich. Sog'lom turmush tarzi va uning shakllanishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....33
Mustafayev Jafar Shomirzayevich. Ma'naviy meros jamiyat taraqqiyotini harakatlantiruvchi kuch sifatida.....36
Ravshanov Akmal Maxmudovich. Naqshbandiya tariqatining nazariy asoslari.....39

TILSHUNOSLIK

Akbarova Munira Shavkatovna. Emotsional-ekspressiv sintaksisda g'ayrioddiy birikmalarning tutgan o'rni.....43
Baxodirova Shaxlo Baxodirovna. Lakunalarning o'rganilishiga doir ayrim mulohazalar.....46
Xujamkulova Maxbuba Bobonazarovna. Kommunikativ tiplar pragmatik aspektida.....50
Gavharoy Isroiljon qizi. Turizm terminlarining paradigmatic munosabatlari.....52
Narmuratov Zayniddin Radjabovich. Ingliz va o'zbek tillaridagi ba'zi frazeologizmlarning semantik hamda lingvomadaniy xususiyatlari.....56
Toshnazarova Dilnavoz Olimovna. Ingliz tilida akademik matnlar yaratilishida so'z birikmalarning roli.....58

ADABIYOTSHUNOSLIK

Ahmedova Aziza Komilovna. Obraz yaratish mahorati intertekstual aloqalar kesimida.....61
Raxmonov Sunnatillo Mavlonovich. Jaloliddin Rumiy hayoti va ilmiy merosi.....65
Berdibayev Ulug'bek Soatboy o'g'li. Abdulla Oripov va Ibrayim Yusupov she'riyatida individual talqin o'ziga xosligi.....69
Qodirova Ma'rufat Abdullayevna. Ahmad A'zam hikoyalarining noan'anaviy talqini.....71
Karimova Sohiba. Adabiyotda inson qalbi ohanglari.....73

PEDAGOGIKA

Norboyev Farxod Chorshanbiyevich. Maktablar islohoti jarayonida innovatsiyalarga qarshilik fenomeni: turlari va sabablari.....76
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida atrof-muhitni asrash orqali ekologik tarbiya berishning umumiy-nazariy, metodologik asoslari.....78
Yusupov Muxtorbek Roximovich. Bo'lajak matematika fani o'qituvchilarida tayanch ma'naviy kompetensiyani rivojlantirish imkoniyatlari80
Bekimbetova Gulbaxar Risbayevna. Diskursiv kompetensiya asosida talabalarning lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi.....83
Azimov Davron G'ayratovich. Ta'lim turlarini integratsiyalash orqali ma'naviyatli shaxsni tarbiyalash ko'nikmalari85
Abdurahmonova Sharofat Bahromali qizi. Adabiyot darslarini kulturologik ta'lim asosida o'qitish ilmiy muammo sifatida.....88
Xaydarova Buzulayho. Tibbiyot oliy o'quv yurtlarida shaxsga yo'naltirilgan ta'limni qo'llash imkoniyatlari.....91
Saloxitdinova Navro'za Murodulla qizi. Boshlang'ich ta'limda texnologiya va tabiiy fanlarning o'zaro fanlararo bog'liqligi.....95
Matsaidova Sayyora Xudayberganovna, Sobirov Javoxir Xayrulla o'g'li. Iqtisodiy va ijtimoiy geografiyasi kursini o'qitishda "Xorazm viloyati" mavzusini o'rganishda innovatsion metodlardan foydalanish.....98